

Samen werken aan schoner water

Arjen Frentz¹ en Léon Jansen²

¹ Voorzitter van de stuurgroep Schone bronnen, werkzaam bij Vewin

² Projectleider van Schone bronnen, werkzaam bij Schuttelaar & Partners

E-mail: info@schonebronnen.nl

Iedereen heeft baat bij schoon water, maar schoon water is niet vanzelfsprekend. Wat is schoon water en hoe wordt gewerkt aan schoon water binnen het project Schone bronnen? Hier volgt een kijkje in het ontstaan van Schone bronnen, de doelstellingen en de werkwijze.

Over wat schoon water precies is, bestaan verschillende meningen. Voor een drinkwaterbedrijf is schoon iets anders dan voor akkerbouwers die water gebruiken voor beregening van hun teelt. Om geen onduidelijkheden te laten bestaan, staat in de Kaderrichtlijn Water (KRW) beschreven waaraan per 2015 de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater in Nederland zal moeten voldoen. Daaraan gekoppeld is het Besluit Kwaliteitseisen Monitoring Water (BKMW). Daarin zijn de normen opgenomen van de verschillende stoffen die in grond- of oppervlaktewater mogen voorkomen. Deze normen zijn van belang om de doelen van de KRW te gaan halen.

Schone bronnen

Verschillende partijen in binnen- en buitenland werken samen aan schoner water. In het project 'Schone bronnen, nu en in de toekomst' werken drinkwaterbedrijven (Vewin), de gewasbeschermingsmiddelenindustrie (Nefyto), waterschappen (de UvW), de land- en tuinbouwsector (LTO) en de ministeries van LNV en VROM samen. Het project vloeit voort uit het Convenant Duurzame Gewasbescherming en het draagt bij aan het reduceren van drinkwaterknelpunten en het verbeteren van de ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater. 'Schone bronnen' speelt bovendien een rol bij de realisatie van de KRW-doelen.

*schone
bronnen*
nu en in de toekomst

De start

De samenwerking tussen de verschillende partners begon in 2004. Destijds was carbendazim een knelpunt voor de Unie van Waterschappen (UvW) vanwege de overschrijding op diverse plaatsen van de geldende milieukwaliteitsnorm (het Maximaal Toelaatbaar Risico of MTR), en was bentazon een knelpunt omdat de drinkwaternorm (0,1 µg/l) op verschillende plaatsen in het oppervlaktewater en grondwater werd overschreden (overigens is het drinkwater zelf altijd van goede kwaliteit door de gehanteerde zuiveringsmethoden). Toen deze knelpunten werden bestudeerd bleek dat de perceptie ervan verschilde tussen Vewin, UvW, Nefyto en LTO Nederland. Zij hadden ieder hun eigen vragen, die vaak door actualisering of toespitsing van bestaande onderzoeksgegevens beantwoord konden worden. Hierdoor ontstond een gezamenlijk beeld van de feitelijke situatie en vervolgens een breed gedragen voorstel voor de aanpak van de oplossingen. Dit was de basis voor Schone bronnen 1. Uniek voor de aanpak waren de gezamenlijke probleemanalyse met experts uit het veld, de formulering van breed gedragen oplossingsrichtingen voor de verschillende knelpunten en de intensieve communicatie tussen partners onderling en met partners van buiten de stuurgroep. De stuurgroep bestond destijds uit de vier bovengenoemde partijen. In de huidige stuurgroep zijn de Ministeries van LNV en VROM hieraan toegevoegd.

ARTIKEL

Van knelpunt centraal....

De eerste twee programma's van Schone bronnen (2004-2005 en 2006-2007) hadden een vergelijkbare aanpak. In eerste instantie werden vanuit beschikbare feitelijke monitoringsgegevens van zowel de Vewin als de UvW een aantal knelpunten gesignaleerd voor de inname van drinkwater of het handhaven van de ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater. Uit deze opties werden vijf stoffen gekozen die gezamenlijk nader bestudeerd werden om oplossingsrichtingen voor de emissiebeperking te definiëren. Hiertoe werden expertmeetings georganiseerd waarin experts van zowel de deelnemende partners als enkele andere partijen de verschillende emissieroutes in kaart brachten, oplossingen formuleerden en deze ook prioriteerden. De meestbelovende oplossingsrichtingen werden door de deelnemende organisaties opgepakt, waarbij ervoor werd gezorgd dat elk van de partijen (drinkwaterbedrijven, waterschappen, gewasbeschermingsmiddelenfabrikanten en telers) een aantal acties kreeg toebedeeld. De oplossingsrichtingen varieerden van communicatie en opdrachten voor onderzoek tot aanpassing van het gebruiksvorschrift van een gewasbeschermingsmiddel.

.....naar emissieroutes centraal

In 2008 en 2009 staan de emissieroutes centraal bij het verbeteren van de waterkwaliteit. De focus op de emissiereductie van één stof kan nuttig zijn. Door echter vanaf het begin te kijken naar een bepaalde emissieroute, kan de emissie naar het water van verschillende middelen volgens dezelfde route worden beperkt. Met een slimme keuze van de route wordt zo de emissie van meerdere stoffen tegelijk aanpak.

De focus op emissieroutes heeft ertoe geleid dat de stuurgroep Schone bronnen, aangevuld met vertegenwoordiging van het ministerie van LNV en van VROM, een vijftal aandachtsgebieden of emissieroutes centraal heeft gesteld bij Schone bronnen 3:

- gewasbeschermingsmiddelen in de glas-tuinbouw,
- insecticiden in de fruitteelt/boomkwekerij,
- herbiciden in de akkerbouw,
- gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door loonwerkers in de maïsteelt, en
- herbiciden in grasland en de teelt van graszaad en granen.

Andere opzet expertmeetings

Ook in Schone bronnen 3 vinden expertmeetings plaats. Zoals beschreven ligt de focus tijdens de meetings op de emissieroutes binnen de genoemde aandachtsgebieden. Omdat van diverse teelten de belangrijkste emissieroutes al benoemd zijn, richten de expertmeetings zich ook op de vraag of de huidige bekende emissieroutes nog steeds als de belangrijkste worden gezien. Naast Schone bronnen zijn er tal van projecten die zich in meer specifieke aandachtsgebieden richten op efficiënt middelengebruik en een verminderde emissie. Denk hierbij aan verschillende projecten binnen Telen met toekomst, Schoon water voor Brabant en andere initiatieven. Om bestaande oplossingen efficiënt in de praktijk toegepast te krijgen, richten de expertmeetings zich ook op andere lopende projecten. Geïnterviewd wordt in welke mate Schone bronnen kan bijdragen aan het landelijk uitdragen van oplossingen die voortvloeien uit lokale projecten. Zo kunnen deze projecten versterkt worden.

Aandacht voor puntemissie blijft belangrijk (foto: J.Vierstra).

Bewustwording

Eén van de steeds terugkerende oplossingen is de noodzaak van bewustwording van gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen omtrent de emissie naar het water. Waar gehakt wordt vallen spaanders en waar middelen gebruikt worden kan emissie optreden naar het water. Zaak is om deze emissie zo laag mogelijk te houden. Als dit lukt heeft de teler zijn middel efficiënt gebruikt en wordt de kwaliteit van water niet onnodig aangetast. Dit zorgt er dan voor dat de huidige middelen gebruikt kunnen blijven worden en een breed middelenpakket beschikbaar blijft waaruit de teler kan putten indien dat nodig is.

Bewustwording is niet iets dat in één dag is gerealiseerd. Om mensen ergens van bewust te maken is een herhaalde boodschap nodig, bij voorkeur van verschillende herkomst die men in een belangrijke mate vertrouwt. Veel telers krijgen hun informatie over middelen van de adviseurs, uit agrarische vakliteratuur en op regionale telersbijeenkomsten. Het is dan ook zaak om via al deze kanalen vaak dezelfde boodschap te verspreiden en de telers te wijzen op mogelijkheden om de emissie te beperken. Schone bronnen is daarom ook blij met de samenwerking die het heeft met Agrodis en Cumela omdat deze organisaties een groot bereik hebben en veel gebruikers van middelen kunnen voorlichten over emissiebeperking.

Onderdeel van bewustwording is bekendheid met het doel waarvoor je bepaalde handelingen zou moeten veranderen. Schone bronnen heeft de afgelopen jaren daarom gestimuleerd dat waterschappen en drinkwaterbedrijven worden uitgenodigd om bij telersbijeenkomsten te vertellen welke knelpunten zij ondervinden en welke relatie er kan zijn met het lokale middelengebruik. Op deze wijze worden de telers bewust gemaakt van wat het directe gevolg is van het lokale middelengebruik op de waterkwaliteit.

Materiaal van Schone bronnen wordt gebruikt tijdens een regionale gewasbeschermingsbijeenkomst.

Resultaten delen

Belangrijk is dat de oplossingsrichtingen die onder Schone bronnen worden geïdentificeerd, ook hun weg vinden naar praktische toepassingen bij de telers. Eén van de producten die Schone bronnen 3 al heeft opgeleverd zijn nieuwe spuitlicentiecursussen voor de glastuinbouw, de fruitteelt en de boomkwekerij. Daarnaast zijn de bestaande cursussen voor de akkerbouw en de bloembollen vernieuwd. De cursussen zijn in modules te downloaden vanaf de site

www.schonebronnen.nl, zodat gedeeltes in specifieke spuitlicentiecursussen of regio-bijeenkomsten gebruikt kunnen worden.

Het is belangrijk dat praktische oplossingen, zoals tips omtrent het vullen van de veldspuit, gedeeld worden met andere partijen. Zeker als uit projecten een praktische aanpak volgt voor de vermindering van emissie is het goed dat deze bij de (toekomstige) telers terecht komt. Schone bronnen heeft daarom op haar site een database ingericht voor presentatiematerialen. Onder deze link wordt divers presentatiemateriaal opgeslagen zodat iedereen hier informatie in een presentatie- of pdf-vorm kan downloaden. Ook het groene onderwijs kan hiervan gebruik maken. De database wordt ondersteund met een trefwoordenfunctie zodat gezocht kan worden op bijvoorbeeld het soort teelt of middel. Graag roepen we iedereen op om interessant materiaal op te sturen naar het secretariaat via info@schonebronnen.nl.

Conclusies

Schoon water is nodig als bron voor drinkwater, maar ook in de landbouw. Het is de spil voor onze maatschappij. Schone bronnen werkt aan de reductie van gewasbeschermingsmiddelen in water. De aanpak is in de loop van de tijd veranderd, waarbij de nadruk meer komt te liggen op communicatie van praktische oplossingen en op vergroting van de bewustwording van de noodzaak van emissiebeperking. Samen met andere projecten bouwt Schone bronnen aan een betere waterkwaliteit door een verantwoord middelengebruik met een zo laag mogelijke emissie naar het water.